

RADMILA V. ŽUGIĆ

IMENIČKI SUFIKSI U *DIJALEKTIMA ISTOČNE I JUŽNE SRBIJE* ALEKSANDRA BELIĆA U SVETLU NAJNOVIJIH ISTRAŽIVANJA

COBISS: 1.01

Samostalniške pripone v Dialektih vzhodne in južne Srbije Aleksandra Belića v luči najnovjših raziskav

Avtorica predstavlja, potrjuje, popravlja in dopolnjuje opazovanja Aleksandra Belića o oblikovno- in pomenskorazlikovalnih samostalniških priponah v prizrensko-timoških govorih v delu *Dialekti vzhodne in južne Srbije* (1905). Mnogi od njih ohranjajo staro stanje srbskega jezika. Pozornost je usmerjena na način semantične in tvorbenne interpretacije samostalniških izpeljank v raziskavah, ki so nastale po Belićevi, in sicer v skladu z najnovjšimi zahtevami rabe semantično-tvorbenne analize.

Ključne besede: srbščina, srbska narečja, besedotvorje, samostalniške pripone, prizrensko-timoški govori

Noun Suffixes in Aleksandar Belić's *Eastern and Southern Serbian Dialects* in Light of New Research

This article presents, confirms, and adds to Aleksandar Belić's observations on morphological and semantically differential noun suffixes in the Prizren-Timok sub-dialects in his work *Dijalekti istočne i južne Srbije* (Eastern and Southern Serbian Dialects, 1905). Many of them preserve old features of Serbian. Attention is drawn to the manner of semantic and formational interpretation of nominal derivations in studies carried out after Belić, specifically in line with the latest requirements of semantic and formational analysis.

Keywords: Serbian, Serbian dialects, word formation, noun suffixes, Prizren-Timok sub-dialects

1 UVOD

U pregledu literature o govorima prizrensko-timočke dijalekatske zone, za studiju *Dijalekti istočne i južne Srbije* Aleksandra Belića, Ivić kaže da je to „[n]ajveći rad naše dijalektologije, kako po obimu tako i po značaju“. U konciznom obrazloženju ove konstatacije, između ostalog, on ističe i sledeće: „Dragocena obaveštenja data su o građenju reči i o akcenatskom sistemu u morfologiji“ (Ivić 1985: 126).

Cilj našeg rada je da sagledamo Belićevu koncepciju obrade imeničkih sufiksa, da u skladu sa najnovijim rezultatima istraživanja tvorbeno-semantičke problematike potvrdimo ili korigujemo očuvanost starog stanja sufiksa i njihovih markiranih značenja, kao i da istaknemo neka nova diferencijalna značenja koja kod

Ovaj prilog je nastao u okviru rada na projektu *Lingvistička istraživanja savremenog srpskog jezika i izrada Rečnika srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika SANU* (br. 178009), koji u potpunosti finansira Ministarstvo prosvete i nauke Vlade Republike Srbije.

Belića nisu zabeležena. Rad je zasnovan na rezultatima sopstvenih istraživanja imeničkih sufiksa prizrensko-timočkih dijalekata, oblički i semantički diferencijalnih u odnosu na stanje u srpskom standardnom jeziku.¹

2 TVORBA IMENICA U BELIĆEVIM DIJALEKTIMA

Belić razmatra sufiksalsnu tvorbu imenica u okviru Morfologije, preciznije u okviru objedinjenog pregleda akcenta imenica sa naslovom *Akcentat imenica i njihovi glavni osnovinski nastavci u ovim dijalektima* (342–361). Pregled najčešće upotrebljivanih nastavaka, tj. sufiksa daje na stranicama 361–397 svojih *Dijalekata*.

2.1 Belićeve razlozi proučavanja imeničkih sufiksa

Na samom početku Belić ističe najvažnije razloge proučavanja nastavaka, među kojima je osnovni njihovo diferencijalno obeležje u odnosu na druge dijalekte srpskog jezika i konstatuje sledeće: „Ovaj je dijalekat razvio nekoliko svojih nastavaka, kojih drugi dijalekti u glavnome nemaju“ (Belić 1905: 361). U njima je sačuvano nekoliko starijih nastavaka ili nastavaka u starijoj upotrebi, te samim tim oni osvetljavaju staro stanje srpskog jezika (361).

Belić sufikse grupiše po istom suglasniku, navodeći pritom u okviru prostog sufiksa i njegove složene, proširene varijante.

2.2 Redosled Belićeve interpretacije sufiksa

2.2.1 Sufiksi s elementom *k*

Na prvom mestu su sufiksi sa elementom *k*, a nas pre svega interesuju sufiksi: *-bk*, *-ka*, *-ik*, *-ko*.

[a] Za arhaičnu formu sufiksa *-bk*, dakle sa poluglasnikom, kod Belića se potkrala jedna nepreciznost. Naime, on kaže da je „*bk* kao deminutivni sufiks jedan od najčešćih i najobičnijih nastavaka u našem jeziku“ (1905: 367). Tu svakako misli na naš književni srpski jezik, a svi navedeni primeri su dijalekatski i predstavljaju deminutive muškog roda, što kod Belića nije precizirano. Izuzev prostog sufiksa *-bk*, nalaze se i primeri sa proširenom varijantom *-čbk*, na šta se kod Belića, takođe, ne skreće pažnja.

Iz Belićevih primera može se izvesti nekoliko zaključaka: (1) Belić nigde eksplicitno ne kaže da je sufiks *-čbk* proširena varijanta sufiksa *-bk*; (2) ne govori se ni o načinima postanka ovog složenog sufiksa; (3) svi navedeni primeri su sa arhaičnom formom sufiksa, tj. sa poluglasnikom.

¹ Uvidom u pet značajnih monografija, zaključili smo da se u dve monografije tvorba ne pominje (Bogdanović 1979; 1987). U dvema monografijama se u okviru dela *Oblici*, bez posebne sistematizacije, navodi po koji primer tvorbeno zanimljivih deminutiva i augmentativa (Vukadinović 1996; Ćorić 1999). Samo jedna monografija, *Govor Zaplanja*, ima poseban deo naslovljen *Tvorba reči* sa pregledom tvorbe imenica na 18 strana, sa sufiksima koji su pretežno karakteristični za opisani govor po kriterijumu oblika u kome se javljaju, njihove produktivnosti ili njihovog diferencijalnog značenja u odnosu na srpski standardni jezik (Marković 2000: 199–219).

Naša najnovija istraživanja deminutiva muškog roda na *-bk* (*-ak*) i njegove složene varijante, na građi iz dijalekatskih rečnika jugoistočne Srbije, potvrđuju stabilnost starog stanja ovog sufiksa, ali izvestan broj zabeleženih primera nagoveštava tendenciju vokalizacije poluglasnika: *ašâvčak*, *kromîdak*, *mumûruzak* (Zlatanović 1998); *detišnjâk*, *momčurâk* (Žugić 2005); *detišljâk* (Jovanović 2004); *muškâarak*, *momčuljâk*, *momčurljâk* (Stojanović 2010) i *kutrâk* (u svim pregledanim rečnicima). U većini primera akcentat je na slogu pre poluglasnika, što je uslovalo njegovu vokalizaciju.

Shodno cilju ovog rada, a u skladu sa Belićevom koncepcijom, prokomentarisaćemo odnos sufiksa *-bk* i *-čbk* i nastanak sufiksa *-čbk*. Belićeva građa pokazuje da uz primere tipa *brâtbk*, *brestbk*, imamo gotovo u istoj meri i primere na *-čbk*: *virčbk*, *krvčbk*, *stručbk*, *trnčbk*, *šiparčbk*. Iz primera *krvčbk* i *trnčbk* vidimo da se ovaj prošireni sufiks osamostalio, a da je u nekim drugim primerima rezultat fonetskih ili morfoloških promena, najzad i analogije; *stručbk* je nastalo sufiksacijom neutralne imenice *struk* sufiksom *-bk*, tj., poluglasnik je u kontaktu sa zadnjonepečanim *k* dao palatalizovano *č*. S druge strane, u mnogim primerima, prošireni sufiks *-čbk* rezultat je morfoloških promena: *virčbk*, *grumenčbk*, *momčbk*, *trnčbk*, *šiparčbk*. Element *č* u sufiksu *-čbk* dolazi iz sufiksa *-če*. Gotovo svi deminutivi na *-čbk*, ovde navedeni, imaju mnogo frekventniju formu sa nastavkom *-če*: *virčè*, *grumenče*, *stručè*, *trnčè*, *šiparčè*.

Detaljnom tvorbeno-semantičkom analizom imeničkih deminutiva muškoga roda na sufiks *-bk* (*-ak*) i njegove proširene varijante (*-čbk/-čak*, *-uljak*, *-urak*, *-urljak*, *-užljak*, *-išnjak*), ustanovljeno je da je sufiks sa poluglasničkom vrednošću *-bk* i njegovom proširenom varijantom *-čbk*, najproduktivniji sufiks u tvorbi deminutiva muškog roda.

O svemu napred rečenom, kao i o tvorbenim modelima deminutiva (prvostepenim deminutivnim derivatima tipa *zejtinbk*, *medbk*, *solčbk*, *piperčbk*, *šicerbk* i sl.), sekundarnim derivatima tipa *virčbk*, *žarčbk*, *peščirčbk*, o tvorbenoj strukturi deminutiva (*motivna imenica* i *deminutivni sufiks*, npr. *dar* + *bk* → *darbk*), semantičkoj strukturi deminutiva (*pridevsko značenje* + *imeničko značenje*, odnosno: pridevska komponenta (mali, mlad, mio, drag i sl.) + imenica → deminutiv (mali + tanjir → *tanjirbk*), o realizaciji perifernih značenja poput hipokorističkog, ironičnog, pejorativnog i sl., detaljno u Žugić 2013.

[b] Drugi sufiks koji Belić komentariše jeste sufiks *-ka*. On posebno skreće pažnju na njegovo deminutivno značenje i ističe da uprkos uslovima (prisustvo elementa *k*), ovaj sufiks u dijalektima koje je ispitivao, nije tako produktivan. Belić navodi nekoliko primera sa prostim sufiksom *-ka*: *košuljka*, *kudèljka poljanka*, *postèljka*, *čâška* (370) uz napomenu da su nešto produktivniji složeni sufiksi sa *-ka*, tj. *-ička*, *-inka*, zahvaljujući kojima su ovi govori sačuvali „nesumnjivo mnogo više starine“ (371).

(1) Sufiks *-ička* Belić podvodi pod sufikse s elementom *c*, konkretnije, interpretira ga u okviru sufiksa *-ica*. Od deminutiva koje je zapisao, navodimo samo

nekoliko, jer su svi oni obuhvaćeni korpusom na kome smo vršili istraživanje: *bàbička, granjička, zdràvička* (375).

(2) Belić razmatra sufiks *-inka* u okviru sufiksa pod suglasnikom *n*, tj. sufiksa *-ina*. Govoreći o njemu kao sufiksu niske produktivnosti, ipak, ističe da se on izgubio u svim ostalim izuzev u ovim dijalektima. To je po njegovoj koncepciji bio dovoljan razlog da na njega skrene pažnju. Nestajanje ovog sufiksa on dovodi u vezu sa slabljenjem deminutivnog značenja sufiksa *-ka*, svuda pa i ovdje kao sastavnog dela sufiksa *-inka*. Navešćemo nekoliko primera na *-inka* koje je Belić zabeležio, i to one u kojima je nesumnjivo reč o ovom sufiksu: *vrèvinka, d̂bdinke, sirotinka, čorbinka*. Verovatno se može naći još po koji primer na *-inka*, ali većina tamo navedenih derivata nastala je sufiksacijom izvedenica na *-ina* deminutivnim sufiksom *-ka*, poput: *gradinka* od *gradina*, *kolibinke* od *kolibine*, *oblačinka* od *oblačina*, *plotinka* od *plotina*, *pravdinka* od *pravdina* i sl. (384). Ovi primeri rečito govore i o tome da su svi navedeni deminutivi deminutivno značenje dobili sufiksacijom sa *-ka*, te da oni i ne spadaju u deminutive na *-inka*. To, naravno, ne znači da je sufiks *-inka* nestao, već da je reč o nedovoljno preciznom navođenju primera. To će u dobroj meri potvrditi istraživanje koje smo sprovedli na širokom korpusu brojnih dijalekatskih rečnika.

Najpre ćemo se osvrnuti na Belićev stav o slaboj produktivnosti prostog sufiksa *-ka* u deminutivnom značenju. On tvrdi (370) da je zabeležio samo nekoliko primera čiji smo veći broj naveli napred. Naše istraživanje deminutivnih imeničkih derivata ženskoga roda na sufiks *-ka* i njime složenim sufiksima *-ička, -inka*, opovrgava Belićevu tvrdnju.

Analizirana građa iz dijalekatskih rečnika prizrensko-timočkih govora potvrđuje više od stotinu primera najproduktivnijeg semantičko-tvorbenog tipa deminutiva izvedenih prostim sufiksom *-ka* od osnova neizvedenih imenica ž. r. na *-a*. Kao potvrdu navodimo nekoliko primera: *aljinka, zàkarpka* (zakarpica), *limuzinka, čikulàtka* (čokoladica) (Žugić 2005), *parkà* (metalni novčić), *ceduljka* (ceduljica) (Jovanović 2004), *slička* (Stojanović 2010).

Produktivan je i semantičko-tvorbeni tip deminutiva izvedenih prostim sufiksom *-ka* od osnova neizvedenih imenica ž. roda na *-ica*. Od brojnih primera, ilustracije radi, navodimo nekoliko: *bànička* (pitica), *kràstavička, ložička* (kašičica) (Žugić 2005), *pčenička* (Zlatanović 1998), *ružička, stolička* (Dinić 2008).

Treći semantičko-tvorbeni tip čine deminutivi sa proširenim, tj. složenim varijantama sufiksa *-ka*: *-ička* i *-inka*.

Prošireni sufiks *-ička* nastao je od prostih sufiksa *-ic(a)* i *-ka*. Ovaj tvorbeni tip je ograničene produktivnosti koju uslovljava relativno niska produktivnost markiranih deminutiva na *-ica* kao motivnih imenica. Iz građe navodimo nekoliko primera: *bradička, vodička, čergička* (Žugić 2005), *korička* (Dinić 2008), *vrbička, ovčička, čorbìčka* (Stojanović 2010).

Analoški prema deminutivima od imenica na *-ica*, deminutivni sufiks *-ička* se osamostalio vezujući se za osnove neizvedenih imenica ž. roda na *-a* i pokazu-

je znatno veću produktivnost od derivata izvedenih od deminutiva na *-ica*, npr.: *platička*, *šijička* (Žugić 2005); *rakijička*, *torbička* (Zlatanović 1998); *parička* (metalni novčić) (Jovanović 2004); *gušička*, *ženička*, *zemljička* (Dinić 2008); *vrbička* (mlada vrba), *vunička*, *metlička*, *sobička* (Stojanović 2010).

Proširenim, složenim sufiksom *-inka* izvedeni su deminutivi od drugostepenih derivata na *-ina* (*-čina*) što potvrđuju sledeći primeri: *ženštinka*, *mostinka*, *muštinka*, *putinka* (Žugić 2005); *putinka* (Zlatanović 1998); *kožinka* (osušena svinjska koža), *meščinka* (Dinić 2008); *košuljinka*, *prtinka* (Stojanović 2010).

Analoškim putem prema imenicama na *-inka*, ovaj sufiks se počeo vezivati za osnove neizvedenih imenica ž. roda na *-a* čime je stekao status samostalnog sufiksa: *baščinka*, *lešinka*, *lozinka* (Žugić 2005; Stojanović 2010); *vrevinka* u značenju ‘pritajen, tih razgovor’ (Dinić 2008).

(3) Semantičko-tvorbena analiza imeničkih deminutiva na sufiks *-ka* i njegove proširene varijante *-ička*, *-inka* u prizrensko-timočkim govorima pokazuje stabilnost i istorijsko-jezički kontinuitet ovog sufiksa u derivaciji imenica ženskoga roda sa deminutivnim značenjem.²

(4) Belić ne beleži pejorativno značenje sufiksa *-ka* koji je, po našim istraživanjima, najproduktivniji sufiks u tvorbi pejorativa za ženska lica. Naime, od ukupno zabeleženih pejorativa u jablaničkom kraju, ovim sufiksom je izvedeno 130 ovakvih jedinica, što ovde ilustrujemo sa nekoliko primera: *blānjavka* (priglupa, blentava ženska osoba); *glūvka* (gluvača); *gōlka* (sirotica); *gr̄bavka* (grbavica); *žūtka* (ženska osoba žutog, ispijenog lica); *iljavka* (razroka, vrljooka, ženska osoba); *lēnjavka* (lenjivica); *čōrka* (ona koja je slepa, slepica); *šandrtavka* (ona koja je blesasta, blesunjava); *būljka* (buljavica); *kōtravka* (čupavica); *pātravka* (hroma, šepava ženska osoba); *čēlka* (čelavica); *čōpavka* (ona koja je hroma, koja hramlje); *lipcanka* (bolešljiva ženska osoba); *podvaljāčka* (ona koja podvaljuje nekome).

Detaljno o semantičko-tvorbenim odlikama pejorativa za ženska lica na sufiks *-ka* u Žugić 2009: 81–106.

[c] Belić je razmatrao i sufiks *-ik* i naveo niz primera različite semantike u kojima se čuva staro *-ik*, odnosno *-yk*, npr.: *branik*, *jezik*, *kāmik*, *zeljānik*, *okanik* (364).

(1) Sa stanovišta istorije jezika, zanimljivo je da je ovaj sufiks u zajedničko-slovenskome jeziku imao deminutivno značenje, ali su ga svi južnoslovenski jezici, uključujući i srpski izgubili, izuzev južnomoravskog dijalekta (365). Belić je naveo veliki broj primera, ali svi oni predstavljaju supletivnu množinsku formu osnovnih imenica, tj. deminutiva na *-če*, kojima je dodavan nastakak *-iki*: *būlčiki* nije od *būlka*, već od *būlče*. Kada se analiziraju primeri Belićevih deminutiva poput *vistānčiki*, *devōjčiki*, *unūčiki*, *zājčiki* i sl., postavlja se pitanje da li je u njima reč o sufiksu *-ik* u dem. značenju ili nečemu drugom.

2 Detaljno o ovome u Žugić 2014c (u štampi). Komparativno istraživanje na gradi iz bugarskog jezika pokazuje identično stanje.

(2) Analizirajući tvorbenu strukturu mikrotoponima u jablaničkom kraju (južnomoravski dijalekat) tipa *Buzalčiki*, autorka se ne opredeljuje za Beličev termin sufiks *-ik*, već za termin završetak *-čiki*, sa sledećim obrazloženjem: „Ovim složenim završetkom [-čiki] koji je nastao dodavanjem množinske forme sufiksa *-ik* (*-iki*) na primarne deminutivne izvedenice sufiksom *-če*, obrazovani su mikrotoponimi *Buzalčiki*, *Delčiki*, *Dùnjčiki*, *Poljačiki*, *Slivčiki* i sl. Deminutivno svojstvo naziva nije sadržano u sekundarnom delu završetka *-ik(i)*, već dolazi od deminutivnog značenja sufiksa *-če* kojim su izvedeni primarni derivati. Sufiks *-ik* kao deminutivni sufiks nije ni u ovom govoru potvrđen ni u opštem leksičkom fondu što potvrđuje prethodni stav o nosiocu deminutivnosti u mikrotoponimiji, ali i u sferi opšte leksike na *-čik(i)*“ (Žugić 2014a: 165).

[d] Za sufiks *-ko* kao deo složenog sufiksa, Belić navodi samo jedan primer: *Seľčko (selò)* (371).

Istraživanjem tvorbeno-semantičkog aspekta ličnih pejorativa za muška lica u jablaničkom govoru, ustanovili smo, na korpusu od 186 ovakvih jedinica, da je u ovoj semantičkoj kategoriji najproduktivniji sufiks *-ko* koji se najčešće vezuje za pridevske osnove negativne konotacije. Njime je derivirano 110 pejorativnih jedinica, od kojih, ilustracije radi navodimo samo nekoliko: *gnjècavko* (zdepasta muška osoba); *gùljavko* (čovjek bledog i ispijenog lica); *drljavko* (prljava muška osoba); *žùljavko* (onaj koji je slab, mršav); *žutko* (muška osoba žutog, ispijenog lica); *iljavko* (onaj koji je razrok, vrljook); *lènjavko* (lenjivac); *skřžavko* (tvrđica); *šandrtavko* (onaj koji je blesast, blesunjav).

Detaljno o sufiksu *-ko* u muškim ličnim pejorativima, o značaju odnosa tvorbeno osnove i tvorbenog sufiksa za razvijanje pejorativnog značenja, kao i o ostalim tvorbenim sufiksima za muške lične pejorative, opširno u Žugić 2010: 103–118.

2.2.2 Sufiksi sa elementom *c*

Od sufiksa sa suglasnikom *c*, Belić razmatra sufikse: *-ica*, *-ička*, *-ce* i *-ence*.

[a] Većina navedenih imenica na *-ica*, u današnjem jezičkom osećanju su nemarkirane imenice, npr.: *vodenica*, *pčenića*, *kràstavica*, *popàrenica*, *càrevica* i sl. Ovde se navodi i izvestan broj deminutivnih derivata na *-ica* poput: *vřbica* od vřba, *gredića*, *zemljica*, *ovčice*, *rosica*, *sestrica*, *bùlica*, *ùsnica*, *solčica*, *bolečica* (371–375).

(1) Novija istraživanja pokazuju da je sufiks *-ica* u tvorbi deminutiva nedovoljno sredstvo deminucije, te imamo situaciju da se i od nemotivisanih imenica na *-ica*, kao i od deminutivnih derivata grade deminutivi višeg stepena deminutivnosti sufiksom *-ička*, što pokazuju i Beličevi primeri ovde (*bàbička*, *vodenička*, *zdràvička*, *junička*, *pčenička*, *šumička*) (375), a i naši primeri (v. *-ička* u okviru sufiksa *-ka*).

(2) Ovde bismo istakli još jedno, kod Belića neregistrovano značenje sufiksa *-ica* (*-nica*). Reč je o pejorativnom značenju u leksičko-semantičkoj grupi pejorativa za ženska lica.

Ilustracije radi navodimo nekoliko primera na *-ica* (*-nica*) koji su nastali različitim tvorbenim postupcima: *besnica*, *drčnica* (ona koja je halapljiva) (sufiksacijom); *nerabòtnica* (lenjivica), *nenasìtnica* (prefiksarno-sufiksanim tvorbenim postupkom); *bezosràmnica* (bestidnica); *vadodùšnica* (bezdušna, nemilostiva, svirepa), *milomùžnica* (žena koja preterano iskazuje svoju privrženost i ljubav prema mužu) (slaganjem).

Detaljno o pejorativnom značenju sufiksa *-ica* (*-nica*), njegovom odnosu prema sufiksima *-ka* i *-la* u istoj funkciji u tvorbeno-semantičkoj grupi pejorativa za ženska lica, o tvorbenim osnovama za koje se vezuju, odnosu tvorbenih osnova i tvorbenih sufiksa, motivisanosti, semantičkim svojstvima pejorativa na *-ica* i drugim leksičko-semantičkim karakteristikama u Žugić 2009.

[b] Belić je razmatrao i sufiks *-ce* kojim se deriviraju deminutivne imenice srednjeg roda, a pažnju mu je posvetio zbog njegove veće produktivnosti u odnosu na druge dijalekte što bi, između ostalog, značilo i njegovu funkciju u obogaćivanju leksičkog fonda. Od navedenih primera, uzećemo samo nekoliko: *vàrìvce*, *vincè*, *drvcè*, *mlekcè*, *percè*, *selcè* (377).

(1) Belić se nije upuštao u semantičku analizu deminutiva na *-ce* po kategorijalnoj pripadnosti deminutiva za označavanje predmeta ili bića, ali ovu okolnost nije teško uočiti na osnovu datih primera.

(2) Deminutivi na prost sufiks *-ce*, zabeleženi u rečnicima govora prizrensko-timočke dijalekatske zone potvrđuju produktivnost tvorbeno-semantičkog tipa derivata izvedenih sufiksom *-ce* (Žugić 2012b: 193–202). Dodavanjem sufiksa *-ce* na motivne imenice srednjeg roda, nastale su izvedenice deminutivno-hipokorističkog značenja koje pripadaju semantičkoj sferi ‚neživo‘: *vincè*,³ *mescè*, *mlekcè*, *selcè*, *sencè*, *ùvce* (Žugić 2005); *dr̄vce*, *mescè*, *mlekcè*, *krilcè* (Mitrović 1984); *kolcè*, *sencè* (Zlatanović 1998); *šilce*, *imànjce* (Jovanović 2004); *òkce*, *ćilce* ‚dem. od ćilo, kilogram‘ (Dinić 2008).

[c] Sufiks *-ence*, u ovim dijalektima veće produktivnosti nego u ostalim, Belić naziva nastavkom. On ga ne dovodi u neposrednu vezu sa sufiksom *-ce*, odnosno ne određuje ga kao složeni sufiks, mada je izneo način njegovog postanka (377). (Za nastanak sufiksa *-ence* v. i Stevanović 1975: 529–530.) U prizrensko-timočkim govorima, prost sufiks *-ce* je takođe razvio produktivne proširene varijante *-ence*, *-čence* (Žugić 2012b).

(1) Belić potom navodi primere bez posebne semantičke klasifikacije, ali za istraživača tvorbe reči to nije prepreka da među njima registruje deminutive iz semantičkih sfera ‚neživo‘, ‚živo‘, što potkrepljujemo sa po nekoliko primera: *bràtence*, *bremènce*, *žitènce*; *ždrebènce*, *jàgnjence* (377). Primećujemo da Belić pod sufiksom *-ence* navodi i primere deminutiva na sufiks *-čence*, koji je još jedna

3 Ekspiratorni akcenat prizrensko-timočkih govora beležimo kratkouzlaznim akcentom književnog jezika.

složena varijanta sufiksa *-ce* i zaslužuje posebno isticanje: *bèkčence*, *bravčence*, *jastučence* i sl. (377).

(2) Istraživanje je pokazalo da je sufiks *-ence* produktivniji u semantičkoj sferi ‚neživo‘ tvoreći deminutive od osnova neutralnih imenica srednjeg roda, ali manjim delom i od imenica muškog roda na suglasnik i ženskog roda na *-a*: *mezence*, *lalence*, *vlaknence*, *mestence*, *staklence*, *suknence* (suknjičica) (Žugić 2005); *šišence*, *mesence*, *ćupence* (Mitrović 1984); *kapence*, *sobence* (Zlatanović 1998); *grojzence*, *lojzence* (Jovanović 2004); *brdence*, *zrnence* (zrnice), *livadence* (livadica), *mesence*, *sitence* (Dinić 2008).

(3) U sferi ‚neživo‘ znatno je manji broj derivata na sufiks *-ence* od izvedenih markiranih deminutiva na sufiks *-e*, pri čemu sufiks *-ence* unosi viši stepen deminucije u sekundarno nastale derivate: *đuvečence*, *nostence* (nosić), *prstence* (prstić), *šerpence* (šerpica) (Žugić 2005); *listence* (Mitrović 1984; Dinić 2008); *klastence* (klasić) (Zlatanović 1998).

(4) Od imenica na *-e* u značenju mladunčadi životinja i ptica kao i malih i mladih ljudskih bića sa oslabljenim deminutivnim značenjem, sufiksom *-ence* se deriviraju imenice sa ponovo uspostavljenim deminutivno-hipokorističkim značenjem: *ždrebence*, *jarence*, *mačence*, *kučence*, *pilence*, *prasence*, *telence* (Žugić 2005); *bibence* (gušče, plovče) (Dinić 2008); *detence* (Žugić 2005; Mitrović 1984), *unučence* (Žugić 2005).

U derivatima od markiranih imenica na *-e*, sufiksom *-ence* je podignut stepen deminutivno-hipokorističkog značenja: *veprence* (Žugić 2005), *petlence* (petlić) (Žugić 2005; Mitrović 1984); *volence*, *ovnice* (Dinić 2008); *bebence* (Mitrović 1984; Jovanović 2004; Dinić 2008).

(5) Osamostaljeni sufiks *-ence* imamo u prvostepenim derivatima koji su izvedeni od punih naziva ptica: *golubence* (Mitrović 1984), *sokolence* (Zlatanović 1998; Dinić 2008).

(6) Sufiks *-čence* u prizrensko-timočkim govorima složen je iz sufiksa *-če* i *-ence* od kojih svaki ponaosob ima deminutivno značenje, a element *ce* iz sufiksa *-ence* obogaćuje semantički sadržaj izvedenica sufiksom *-čence* hipokorističkom nijansom.

Građa iz dijalekatskih rečnika prizrensko-timočkih govora pokazuje da je sufiks *-čence* visoke produktivnosti u izvođenju drugostepenih imeničkih derivata od markiranih imenica na *-če* semantičke sfere ‚neživo‘, pojačavajući pritom njihovo deminutivno-hipokorističko značenje: *aljincence*, *lepčence*, *matičence*, *popričence*, *tanjirčence*, *šalčence* (Žugić 2005); *snopčence*, *testičence* (Mitrović 1984); *pručence*, *pupčence* ‘dem. i hip. od pupa, stomačić’ (Jovanović 2004: 583, 584); *barjačence* ‘dem. od barjak, zastavica’, *lõnčence*, *kalèmčence*, *kantàrčence* (Dinić 2008) (ostale brojne primere v. u prethodno pomenutom našem radu).

(7) U semantičkoj kategoriji mladunčadi životinja i ptica, kao i u kategoriji mladih ljudskih bića, sufiks *-čence* ima deminutivno-hipokorističko značenje: *petličence*, *pilčence*, *šaçence*, *devòjčence* (Žugić 2005); *jarčence*, *lastavičence*

(Zlatanović 1998); *unùčence* (Jovanović 2004); *zajčènce*, *tičence* (ptičica), *mòmčence*, *devòjčence* (Dinić 2008). (Za ostale primere na sufiks *-čence* v. Žugić 2012b: 193–202.)

(8) Sve navedene imenice nastale su od prvostepenih derivata sufiksom *-če* sa oslabljenim deminutivnim ili hipokorističkim značenjem, budući da je u njima sema ‘malo’ potisnuta u korist seme ‘mlado’. Naknadnom drugostepenom derivacijom sufiksom *-ence*, u njihovom semantičkom sadržaju ponovo je dominantom postala sema ‘malo’, a samim tim su ovako nastali derivati dobili deminutivno značenje. (O ovoj pojavi u književnom srpskom jeziku Jovanović 2010: 65–70.)

(9) Samo hipokorističko značenje beležimo u izvedenicama *govèčence*, *kràvčence* (Žugić 2005), a tome u prilog ide činjenica da ovdje nije reč o malim i mladim životinjskim jedinkama, već o odraslim jedinkama prema kojima čovek iskazuje emotivni stav privrženosti i ljubavi.

2.2.3 Sufiksi sa elementom *č*

[a] Belić sufiks *-če* obrađuje nakon sufiksa sa suglasnicima *k* i *c* a to dovodi u vezu sa načinom njegovog nastanka od nastavka *-e* (starog *ę*) na koji su se završavale imenice srednjeg roda za označavanje mladih životinja i ljudi (prase, tele i sl.). Nakon osamostaljivanja u rečima tipa *momčè*, *devòjče*, *unùče*, on je svoje deminutivno značenje proširio i na imenice koje označavaju predmete (379).

[b] Primere složenih varijanti sufiksa *-če* (*-iče*, *-inče*) koje Belić ne pominje, zbog njihove ređe zastupljenosti, navodimo u objedinjenoj formi sa primerima na *-če*.

(1) Nezavisno od najviše produktivnosti ovoga sufiksa u tvorbi deminutiva srednjeg roda, Belić navodi neznatan broj primera, a mi prenosimo nekoliko, i to onih koje ne beleže rečnici prizrensko-timočkih dijalekata: *bòkče*, *končè*, *čèljače*.

(2) Istraživanje imeničkih deminutiva izvedenih sufiksom *-če* (Žugić 2012a: 223–230) ili njegovim proširenim, složenim varijantama *-iče*, *-inče* u prizrensko-timočkim govorima, pokazuje da je ovo najproduktivniji tvorbeni tip u kome su najbrojniji derivati za označavanje predmeta umanjene fizičke razmere. Navešćemo kao ilustraciju deo primera iz našeg, u fusnoti navedenog rada o deminutivima na *-če*, uz nastojanje da pokažemo zastupljenost motivnih imenica od osnovnih neizvedenih imenica muškog roda i osnova neizvedenih imenica muškog, ženskog i srednjeg roda (ređe proširenom varijantom *-iče*). Primere navodimo po napred ustanovljenom redosledu tvorbenih motivnih osnova: *-če*: *bunàrče*, *virčè*, *žarčè*, *lepčè*, *trnčè*, *ćupčè*; *venčè*, *grnčè*, *konòpče*; *dinjče*, *sòpče*, *čàšče*, *čeràpče* (Žugić 2005); *aviònce*, *dukàče*, *sačè*; *klàdanče*, *obòjče*; *aljìnče*, *njivče*, *šicèrče* (Mitrović 1984); *àmbarče*, *duduče*; *bombònce*, *maràmče*, *stoliče* (Zlatanović 1998); *prstenče*, *samùnče*; *zàlče*, *pùpče*; *glàvče*, *gradinče*, *njivče* (Jovanović 2004); *pešćirčè*, *džakčè*, *tigànjče*; *klàdanče*, *konòpče*; *kolipče*, *testijče*; *svònce*; *kotliče* (Dinić 2008); *-iče*: *blùziče*, *igliče*, *kàntiče*, *ložiče*, *metliče*, *smòkviče*, *torbiče*, *crkviče*, *čèšmiče*, *džezviče* (Žugić 2005); *tikviče* (Mitrović

1984); *vutiće, zgradiće, bàčiče, izbiće, krošnjice* (Zlatanović 1998); *-inče: baščinče, lešinče* (Žugić 2005).

(3) U semantičkoj strukturi deminutiva iz sfere ‚živo‘, niže produktivnosti, značenje deminucije je potisnuto, budući da je primarna kvantitativna komponenta *mali* ustupila mesto kvalitativnoj komponenti *mlad, nedorastao, nezreo*, a ti parametri indukuju hipokoristično značenje.

Najpre prezentujemo deo građe iz prethodno navedenog rada za imenovanje mladih životinja i ptica sa tvorbenom osnovom od osnovnih neizvedenih imenica m. roda, osnove imenica muškog i ženskog roda (samo dva derivata od imenica srednjeg roda): *-če: bikčè, crvčè; brobinjče, pogànče, šiparčè; žapče, zmičè, ćurče, čavče, ripče; pilče, telčè* (Žugić 2005); *bivolče, štrčè; zajče; gugučè* (Mitrović 1984); *vòlče; gòlupče; željče* ‚mladunče željke‘ (Zlatanović 1998); *bravčè, slavějčè; jārčè, ćukavčè; kokòče, švràče; telčè* (Jovanović 2004); *pavunčè; zajčè, jàgančè; kràvčè, tiče* (Dinić 2008); *-iče: ovniče, petliče* (Žugić 2005); *petliče* (Mitrović 1984; Jovanović 2004); *vepriče, ovniče* (Zlatanović 1998).

(4) U pojedinim nazivima životinja na sufiks *-če*, ovaj sufiks nema deminutivno već hipokorističko značenje, jer ne označava mlade jединke već odrasle životinje: *bràvčè, juniče, kobilče, kokòče, konjčè, kràvčè, mačòrče, svinjčè*.

(5) U izvedenicama za imenovanje dece i mladih ljudskih bića, sufiks *-če* ima dve semantičke realizacije: a) deminutivnu: *-če: muškàrče, bečàrče, devòjče* (Žugić 2005); *bèpče, bečàrče* (Mitrović 1984); b) hipokorističnu: *bàpče, ženče, momčè, nànče, pisarče, snàšče, ùjče* (Žugić 2005); *bekčè, vojniče, građànče, komšičè, šnàjderče, šusterče* (Mitrović 1984); *bečàrče, učiteljče* (Zlatanović 1998); *ovčàrče, popadiče, popčè, svastiče* (Jovanović 2004); *govedàrče, gospòče, slukčè* (Dinić 2008), jer označava ne mala već mlada ljudska bića, a u primerima *bàpče* i *nànče* i stariju ženu.

2.2.4 Ostali sufiksi niže produktivnosti

[a] Od sufiksa sa suglasnikom *n* koje Belić navodi, kao sufiks posebnih diferencijalnih obeležja, izdvajamo sufiks *-inka* (384).

O sufiksu *-inka* kao deminutivnom, bilo je reči u okviru sufiksa *-ka*.

[b] Sufiksi sa *nj* koje Belić navodi, a reč je o sufiksima *-nja, -inja, -nje*, ne odlikuju se ni specifičnim značenjima, ni produktivnošću diferencijalnih značenja, te ih u tom smislu nećemo komentarisati.

(1) Naša istraživanja pokazuju da je specifična proširena varijanta sufiksa *-nja*, tj. sufiks *-onja* koji Belić ne pominje. Reč je o sufiksu koji je produktivan u leksičko-semantičkoj grupi pejorativa za muška lica (Žugić 2010: 103–118).

U građi iz jablaničkog govora zapisana su dvadeset šest (26) pejorativa za muške osobe na *-onja* gde su uvrštene i složenice čiji je drugi deo nastao pomoću ovog sufiksa.

(2) Istraživanje je pokazalo da je najveći broj pejorativa nastao sufiksacijom prideva, a potom imenica i glagola, za šta navodimo samo po jedan primer:

pàtronja < *pàtrav* (hrom); *budàlonja* < *budàla* (u pojačanom značenju: budala); *jèc-konja* < *jècka* (onaj koji muca, zamuckuje).

(3) Analizom pejorativa za muške osobe na sufiks *-onja* došli smo, između ostalog, i do zaključka da se sufiks *-onja* vezuje i za neke druge tvorbenne osnove koje nismo sretali kod pejorativa tvorenih sufiksima *-ko* i *-lja*. Na ovom, kao i na prethodnim primerima potvrđuje se teza o značaju tvorbe u nastajanju i bogaćenju, u našem slučaju, sistema imeničkih pejorativnih ekspresiva, a samim tim i celokupnog leksičkog sistema jednog jezika (Dragičević 2007: 250): *šebèkonja*, *glàvonja*, *čèlonja*, *mùsonja*, *gologùzonja*, *celolèbonja*, *ramolèbonja*.

[c] Belić, međutim, skreće pažnju na sufiks *-inja* koji se u ovim dijalektima javlja kao specifičan u odnosu na druge govore, a njima se obrazuju uglavnom apstraktne imenice. Mnogo važniji je istorijsko-jezički kriterijum, jer ovi dijalekti čuvaju staro stanje, tj. staroslovensko *-inja*.

Istraživanjem smo ustanovili da se svi primeri koje je Belić naveo, čuvaju i danas sa potvrdama iz postojećih dijalekatskih rečnika sa područja prizrensko-timočkih govora: *dobrinjà*, *mladinjà*, *bosotinjà*, *lepotinjà*, *lošotinjà*, *mladinja*, *samotinja*, *sirotinja*, *ubavinja* (386), pridružujući im i primere *golotinja* (puko siromaštvo), *teškotinja* (životne nedaće), *slabotinja* (bolesno stanje).

[d] Za sufiks *-ište* Belić smatra da ne pokazuje neke specifičnosti. Međutim, malobrojni primeri iz semantičke sfere životinja i ljudi sa augmentativno-pejorativnim značenjem, npr. *kutrište*, *ždrebišta*, *jagnjišta*; *devojište*, *dečište*, *dečišta* (389), ukazuju na jedno diferencijalno značenje ovog sufiksa.

(1) Naše istraživanje je pokazalo da je u semantičko-tvorbenom tipu augmentativno-pejorativnih izvedenica na *-ište* najproduktivnija grupa sa značenjem predmeta ili pojava. Negativan emotivan i ekspresivan stav subjekta prema pojmu referentu najčešće je iskazan sintagmom koja predstavlja leksički spoj augmentativno-pejorativne imenice sa opisnim ili količinskim pridevima negativne konotacije, npr.: *icèpeno elečište*; *ovòlko tegarište*.

(2) Drugu, manje produktivnu semantičku grupu, predstavljaju izvedenice koje označavaju životinje. One najčešće realizuju pejorativno značenje koje se iskazuje kao nezadovoljstvo, prezir subjekta prema referentnom pojmu. Pejorativno značenje augmentirane imenice pojačava se njenom leksičkom spojivošću sa pridevima negativne konotacije, ukoliko se njome označava odrasla jedinka: *bèсно* (*kobilište*), *stàro* (*konjište*), *krvomòčljivo* (*kravište*).

(3) Za semantiku imenica treće grupe sa značenjem 'osoba, lice', bitni su parametri zasnovani na vrednovanju estetskih, moralnih, socioloških i porodičnih odnosa, odnosa prema poslu i drugim svojstvima osobe koja subjekat negativno ocenjuje. Nije zapažena značajnija diferencijacija vrednovanja osoba prema polu i uzrastu, kada su u pitanju estetski parametri: *ženište àljavo*; *čerkište debèlo*; *gàdno* (ružno) *čovečište*; *momčište àljavo*; *devojište ridžò*, pa *pègavo*, pa *jàko gròzno*.

(4) O ostalim negativnim parametrima u vrednovanju osobe, kao i o važnosti pragmatičkih parametara pri analizi značenja i upotrebe derivata na *-ište* v. u Žugić 2014b: 29–36.

[e] Sufiksi sa suglasnicima *l* i *lj*, u Beličevim *Dijalektima*, ni tvorbena ni značenjski ne pokazuju značajnija odstupanja od srpskog književnog jezika (393, 394).

(1) Mi smo, međutim, zapazili i jednu novu, markiranu semantičku crtu sufiksa *-la* i *-lja*, pa ćemo ovde to i pokazati.

(2) Sufiks *-la* je drugi po produktivnosti u tvorbi ženskih pejorativa, odmah iza sufiksa *-ka*.

(3) Naše relevantne gramatike ne beleže imeničke derivate ženskog roda na *-la* pejorativne semantike (Stevanović 1991: 487; Klajn 2003: 142).

(4) Mi smo, tragajući u našoj građi (Žugić 2005) samo za imenicama na *-la* kojima se imenuju ženske osobe kao nosioci nekog negativnog, pejorativnog svojstva, zabeležili četrdeset šest (46) ovakvih jedinica. Nastanak pejorativa pomoću naizgled neutralnog sufiksa *-la*, može se objasniti kao i postojanje imenica pejorativnog značenja na sufiks *-lo*, *-alo*, *-ilo* koje analizira Ćorić (strašilo, brbljalo i druge), a u kojima je navedeni sufiks, u kontaktu sa pejorativnom tvorbenom osnovom i sam poprimio pejorativno značenje (Ćorić 1994: 257–262).

(5) O svemu ovome uključujući i značaj semantički ekvivalentnih sufiksa za bogaćenje narodnog izraza, tipa *grbla* / *grbavka*, o značaju odsustva korelativa za stabilnost sufiksa *-la* sa pejorativnim značenjem, o imeničkim (*gnjidla* < *gnjid-* (gnjida) ‘gnjidava ženska osoba’, pridevskim (*šasla* < pridevske osnove *šaš-* (šasav) ‘ona koja nije pri čistoj, zdravoj pameti, šasavuša’ i glagolskim (*ròvla* < glagolske osnove *rov-* (ròvim se) ‘ona koja u besu, ljutnji i sl. gleda razrogačenim, iskolačenim očima’ motivnim osnovama, o pejorativima nastalim tvorbenim postupkom slaganja,⁴ a potom sufiksacijom sufiksom *-la*, npr. *gologùzla*⁵ (detaljno u Žugić 2009: 81–106).

[f] Sufiks *-lja* je kod Belića niskoproduktivan, a jedan od dva navedena primera, *lbžlja*, očito je pejorativne semantike.

(1) U jablaničkom govoru južnomoravskog dijalekta, sudeći na osnovu zabeležene građe, sufiks *-lja* spada u red produktivnih sufiksa u derivaciji pejorativa za muške osobe (o ovome detaljno u Žugić 2010: 103–118).

(2) Naše istraživanje je pokazalo da se sufiks *-lja* najčešće vezuje za pridevske osnove, a mnogo ređe za imeničke i glagolske. Navodimo kao ilustraciju po jedan pridev: *grčlja* < grčav (mršavko); *rklja* < rkam (onaj koji izbacuje iz usta ispljuvke, hrakotinu); *trtlja* < trtka (zadnjica, stražnjica) (onaj koji ima veliku i isturenu zadnjicu).

(3) Njegov značaj u tvorbi pejorativa ogleda se u činjenici odsustva semantičkih ekvivalenata sa ostalim produktivnim sufiksima navedene semantičke kategorije, npr.

4 Ovaj tip pridevsko-imeničkih složenica na sufiks *-la* nismo pronašli u savremenom srpskom jeziku (Klajn 2003: 63–71).

5 Više o pridevsko-imeničkim složenicama na sufiks *-la* u prizrenko-timočkim govorima u Žugić 2007a.

glùvlja, gr̀blja, š̀r̀blja, svrstavajući se tako u sufikse kojima se u tvorbi upotpunjava dotični leksički fond.

3 ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

U radu se potvrđuju, koriguju ili dopunjuju Beličevi stavovi o sufiksima u prizrensko-timočkim dijalektima, uglavnom onim koji čuvaju staro stanje srpskog jezika u smislu diferencijalnih oblika ili diferencijalnih značenja.

Najnovija istraživanja deminutiva muškog roda na *-bk (-ak)* i njegove složene varijante, na građi iz dijalekatskih rečnika jugoistočne Srbije, potvrđuju stabilnost starog stanja ovog sufiksa, ali izvestan broj zabeleženih primera nagoveštava tendenciju vokalizacije poluglasnika.

Kao najproduktivniji složeni oblik sufiksa *-bk (-ak)* izdvojen je sufiks *-čbk* i objašnjeno njegovo poreklo.

Korigovan je Beličev stav o nedovoljnoj produktivnosti starog sufiksa *-ka* u deminutivnom značenju, kao i o visokoj produktivnosti njegovih složenih varijanti *-ička* i *-inka*. Analizom primera je utvrđena niska produktivnost sufiksa *-inka*, jer većina primera je nastala sufiksacijom izvedenica na *-ina* prostim sufiksom *-ka* koji unosi u novonastali derivat deminutivno značenje.

Beličevo razmatranje deminutivnog diferencijalnog značenja sufiksa *-ka* dopunjeno je još jednim njegovim diferencijalnim, pejorativnim značenjem kao najproduktivnijim u tvorbi pejorativa za ženska lica.

Koriguje se Beličev stav o čuvanju starog deminutivnog sufiksa *-ik* u južnomoravskom dijalektu. Na osnovu Beličevih i naših primera, ovde nije reč o deminutivnom *-ik(i)*, već o množinskom završetku *-čiki (vistànciki, devòjčiki* i sl.) čija deminutivnost dolazi od dela sufiksa *-če* na koji je nakon odbijanja *-e* dodavan nastavak *-iki*.

Sufiks *-ko* u pejorativnom značenju za koji Belić navodi samo jedan primer, potvrđen je u našim najnovijim istraživanjima kao najproduktivniji sufiks u leksičko-semantičkoj grupi pejorativa za muška lica.

Beličevo razmatranje deminutivnog sufiksa *-ce* i njegove proširene varijante *-ence* u tvorbi deminutivnih derivata s. roda, dopunjeno je još i visoko produktivnim proširenim sufiksom *-čence*.

Naša istraživanja pokazuju da je sufiks *-ica* u tvorbi deminutiva nedovoljno sredstvo deminucije, te imamo situaciju da se i od nemotivisanih imenica na *-ica*, kao i od deminutivnih derivata grade deminutivi višeg stepena deminutivnosti sufiksom *-ička*, što pokazuju i Beličevi primeri ovde (*bàbička, vodenička, zdràvička, junička, pčenička, šumička*) (375), a i naši primeri (v. *-ička* u okviru sufiksa *-ka*).

Beličevo razmatranje sufiksa *-ica* dopunjeno je isticanjem i pejorativnog značenja u leksičko-semantičkoj grupi pejorativa za ženska lica.

Deminutivni sufiks *-če*, izuzev proširenom varijantom *-iče*, dopunjen je i proširenom varijantom *-inče*.

Belićevo razmatranje sufiksa sa *nj* dopunjeno je i sufiksom *-onja*, specifičnom proširenom varijantom sufiksa *-nja* koji je produktivan u leksičko-semantičkim grupi pejorativa za muška lica.

Potvrđena je Belićeva konstatacija da ovi dijalekti čuvaju sufiks *-inja*, tj. staroslovensko *-inja*.

Za sufiks *-ište* u kome Belić nije uočavao neke specifičnosti, istaknuto je njegovo augmentativno-pejorativno značenje.

Belićevo razmatranje sufiksa *-la* i *-lja* dopunjeno je njihovim pejorativnim značenjem u tvorbi ličnih pejorativa za ženska, tj. muška lica.

Svi navedeni zaključci o imeničkim sufiksima u Belićevim *Dijalektima*, zasnovani na korekcijama ili dopunama Belićevog razmatranja sufiksa, nastali su kao rezultat sopstvenih, opsežnih i sistematskih semantičko-tvorbenih istraživanja imeničkih derivata, na bogatoj građi iz dijalekatskih rečnika prizrensko-timočkih dijalekata.

IZVORI

- Dinić 2008** = Jakša Dinić, *Timočki dijalekatski rečnik*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2008 (Monografije 4).
- Jovanović 2004** = Vlastimir Jovanović, Rečnik sela Kamenice kod Niša, *Srpski dijalektološki zbornik* (Beograd) 51 (2004), 313–688.
- Stojanović 2010** = Radosav Stojanović, *Crnotravski rečnik* = *Srpski dijalektološki zbornik* 57, Beograd: SANU – Institut za srpski jezik SANU, 2010.
- Zlatanović 1998** = Momčilo Zlatanović, *Rečnik govora južne Srbije*, Vranje: Učiteljski fakultet, 1998.
- Žugić 2005** = Radmila Žugić, *Rečnik govora jablaničkog kraja* = *Srpski dijalektološki zbornik* 52, Beograd: SANU – Institut za srpski jezik SANU, 2005.

LITERATURA

- Belić 1905** = Aleksandar Belić, *Dijalekti istočne i južne Srbije* = *Srpski dijalektološki zbornik* 1, Beograd: Srpska Kraljevska Akademija, 1905.
- Bogdanović 1979** = Nedeljko Bogdanović, *Govori Bučuma i Belog Potoka* = *Srpski dijalektološki zbornik* 25, Beograd: Institut za srpskohrvatski jezik, 1979.
- Bogdanović 1987** = Nedeljko Bogdanović, *Govor Aleksinačkog Pomoravlja* = *Srpski dijalektološki zbornik* (Beograd) 33 (1987), 7–302.
- Čorić 1994** = Božo Čorić, Tvorbeno i leksičko značenje (naša leksikografska praksa), u: *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* (Beograd) 22 (1994), br. 2, 257–262.
- Dragičević 2007** = Rajna Dragičević, *Leksikologija srpskog jezika*, Beograd: Zavod za udžbenike, 2007.
- Ivić 1985** = Pavle Ivić, *Dijalektologija srpskohrvatskog jezika: uvod i štokavsko narečje*, Novi Sad: Matica srpska, 1985.
- Jovanović 2010** = Vladan Jovanović, *Deminutivne i augmentativne imenice u srpskom jeziku*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2010 (Monografije 9).
- Klajn 2003** = Ivan Klajn, *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku 2: sufiksacija i konverzija*, Beograd – Novi Sad: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Institut za srpski jezik SANU – Matica srpska, 2003.
- Marković 2000** = Jordana Marković, *Govor Zaplanja* = *Srpski dijalektološki zbornik* (Beograd) 47 (2000), 7–307.
- Mitrović 1984** = Brana Mitrović, Rečnik leskovačkog govora, Leskovac: Narodni muzej, 1984.

- Radović Tešić 2002** = Milica Radović Tešić, *Imenice s prefiksima u srpskom jeziku*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2002 (Biblioteka Južnoslovenskog filologa n. s. 20).
- Stevanović 1975** = Mihailo Stevanović, *Savremeni srpskohrvatski jezik I: uvod – fonetika – morfologija*, Beograd: Naučna knjiga, 1975.
- Stevanović 1991** = Mihailo Stevanović, *Savremeni srpskohrvatski jezik: gramatički sistemi i književnojezička norma II: sintaksa*, Beograd: Naučna knjiga, 1991.
- Vukadinović 1996** = Vilotije Vukadinović, *Govor Crne Trave i Vlasine = Srpski dijalektološki zbornik* (Beograd) 47 (1996), 1–317.
- Žugić 2007a** = Radmila Žugić, Imeničke složenice s pridevom kao prvim delom u prizrensko-timočkim govorima, *Naše stvaranje* (Leskovac) 54 (2007), br. 1–2, 34–43.
- Žugić 2007b** = Radmila Žugić, Imeničke složenice s imenicom kao prvim konstituentom u prizrensko-timočkim govorima, *Leskovački zbornik* (Leskovac) 67 (2007), 383–393.
- Žugić 2009** = Radmila Žugić, Semantičko-tvorbena analiza pejorativa za ženska lica u jablaničkom govoru (jugozapadno od Leskovca), *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* (Novi Sad) 52 (2009), br. 2, 81–106.
- Žugić 2010** = Radmila Žugić, Pejorativi za muška lica u jablaničkom govoru obrazovani sufiksima *-ko*, *-lja*, *-onja*, *-ča*, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta Univerziteta u Prištini: posebno izdanje povodom 50-godišnjice osnivanja Filozofskog fakulteta posvećeno prof. dr Milosavu Vukičeviću* (Kosovska Mitrovica) 40 (2010), 103–118.
- Žugić 2012a** = Radmila Žugić, Semantičke realizacije sufiksa *-če* u imeničkim izvedenicama srednjeg roda u prizrensko-timočkim govorima, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta Univerziteta u Prištini* (Kosovska Mitrovica) 42 (2014), br. 1, 223–230.
- Žugić 2012b** = Radmila Žugić, Imeničke izvedenice sufiksima *-ce*, *-e*, *-le* u prizrensko-timočkim govorima, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* (Novi Sad) 54 (2012), br. 2, 193–202.
- Žugić 2013** = Radmila Žugić, Deminutivi muškoga roda na *-bk* (*-ak*) i njegovu proširenu varijantu *-čbk* (*-čak*) u prizrensko-timočkim govorima, *Godišnjak za srpski jezik* (Niš) 26 (2013), br. 13 (posvećen profesoru Slobodanu Remetiću), 219–232.
- Žugić 2014a** = Radmila Žugić, *Mikrotoponimija donjeg sliva Jablanice: semantičko-tvorbni aspekt*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2014 (Monografije 20).
- Žugić 2014b** = Radmila Žugić, Augmentativno-pejorativne izvedenice na sufiks *-ište* u prizrensko-timočkim govorima, *Oktoih* (Nikšić) 5 (2014), 29–36.
- Žugić 2014c** = Radmila Žugić, Deminutivne imeničke izvedenice na sufiks *-ka* u prizrensko-timočkim govorima srpskog jezika i bugarskom jeziku (semantičko-tvorbni aspekt) (u štampi).

POVZETEK

Samostalniške pripone v Dialektih vzhodne in južne Srbije Aleksandra Belića v luči najnovjših raziskav

Avtorica predstavlja, potrjuje, popravlja in dopolnjuje opazovanja Aleksandra Belića o oblikovno- in pomenskorazlikovalnih samostalniških pripolah v prizrensko-timoških govorih v knjigi *Dialekti vzhodne in južne Srbije* (1905): manjšalna pripona *-ka*, manjšalna pripona *-bk* s težnjo po vokalizaciji polglasnika, pripona *-inja* in manjšalna končnica *-ik(i)* (*-čiki*). Popravki se nanašajo predvsem na Beličevo stališče o stopnji produktivnosti posameznih pripolov (manjšalni pripoli *-ka* in *-ica*, večalno-slabšalna pripona *-ište*). Stanje samostalniške sufiksacije se v glavnem dopolnjuje z novimi pomeni pripolov (zelo produktivno slabšalno pomenje pripolov *-ka*, *-ko*, *-ica*, *-onja*, *-la* in *-ča*). Pozornost je usmerjena na način semantične in tvorbene interpretacije samostalniških izpeljank v raziskavah, ki so nastale po Beličevi, in sicer v skladu z najnovjšimi zahtevami rabe semantično-tvorbene analize. Vsi poudarki o samostalniških pripolah v Beličevih Dialektih so nastali kot rezultat lastnih, obsežnih in sistematičnih semantično-tvorbentih raziskav samostalniških izpeljank in na bogatem gradivu iz narečnih slovarjev prizrensko-timoških govorov.